AVİM Yorum • No: 2021 / 22 • Nisan 2021

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ İÇİN GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN BİR MODEL: EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Pakistan, İran ve Türkiye tarafından 1985 yılında kurulmuş bir uluslararası örgüttür. Bu teşkilatın temelleri - Merkezi Antlaşma Teşkilatı'na (CENTO) üye olan bu üç devletin ekonomik işbirliği amacıyla 1964 yılında kurdukları - Kalkınma için Bölgesel İşbirliği Örgütüne dayanmaktadır. Sovyetler Birliğinin dağılmasında sonra, 1992 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile Afganistan'ın da katılmasıyla EİT üye devlet sayısı 10a yükselmiştir. EİTnin merkezi Tahranda bulunmaktadır. Örgütte üye devletlerin en üst seviyede temsili, liderler zirvesinde gerçekleşmektedir.

Bu yılki zirve Mart ayında gerçekleşmiş olup, devlet başkanları video konferans aracılığı ile bir araya gelmiştir. Diğer tüm dünya devletleri gibi, EİT üye devletleri de COVID-19 salgınının yol açtığı sorunlardan ve ekonomik krizden ciddi şekilde etkilenmiştir. Salgının sağlık alanında olduğu kadar ekonomi ve ticaret üzerinde de yarattığı tahribat bölgesel ve uluslararası iş birliğinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu gereklilik doğrultusunda, Mart ayında EİTnin 14. zirvesi COVID-19 Sonrası Dönemde Bölgesel Ekonomik İşbirliği teması ile gerçekleşmiştir.

Türkiye bu toplantıda Zirve Dönem Başkanlığını, Pakistan'dan devralıp, 1,5 yıldır yürüttüğü Bakanlar Konseyi Dönem Başkanlığını Türkmenistana devretmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başkanlık ettiği zirveye Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistanın devlet başkanları, EİT gözlemci üyesi olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin devlet başkanı ve uluslararası kuruluşlardan Türk Keneşinin Genel Sekreteri ve Enerji Şartının Genel Sekreteri katılmıştır.

EİT Üye Devletleri, coğrafi olarak 8 milyon km²lik bir alanı kaplamakta ve yaklaşık yarım milyar insanı temsil etmektedir. Ancak insan ve doğal kaynak kapasitelerine, enerji rezervlerine ve yüksek ticaret potansiyeline rağmen, üye ülkelerin karşılıklı ticaretleri toplam ticaretlerinin yalnızca yaklaşık %8ini oluşturmaktadır. Bu noktada, zirvede, üye ülkeler arasında, ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesinin, ticareti teşvik etmenin, sınır prosedürlerinin basitleştirilmesinin, bölge içi kurumsal bağlantılar kurmanın, EİT Ticaret ve Kalkınma Bankası gibi mevcut bölgesel mekanizmaları güçlendirmenin, EİT Ticaret Anlaşmasının (ECOTA) işler hale getirilmesinin önemi vurgulanmış ve Takas Birliği gibi

yeni girişimler geliştirme önerileri getirilmiştir.[1]

14. zirvede, bölge içi ticaretin artırılması ve demiryolu hatları başta olmak üzere doğu-batı ve kuzey-güney yönündeki ulaşım koridorlarının kesintisiz ve düzenli işleyişinin sağlanmasının, salgının ekonomide oluşturduğu olumsuz etkileri hafifleteceği ifade edilmiştir.

Toplantının açılış konuşmasını yapan Pakistan Devlet Başkanı İmran Khan, İstanbul-Tahran-İslamabad ticari kargo treni ve Özbekistan-Afganistan-Pakistan demiryolu bağlantılarının önemli bölgesel bağlantı projeleri olduğunu belirtmiş, ayrıca Çin-Pakistan ekonomik koridorunu Afganistan ve ötesine bağlamanın hayati önemini vurgulamıştır. Khan, COVID krizinden kurtulmaları için ve EİT üye ülkelerine mali alan sağlamak için borç erteleme, SDR oluşturma ve yeniden dağıtma, imtiyazlı finans, iklim finansmanı seferberliği önerileri getirmiştir. TAPİ doğalgaz boru hattı ve CASA 1000 dahil olmak üzere EİT üyeleri arasında halihazırda üzerinde anlaşmaya varılan sınır ötesi projelerinin uygulanması gerektiğini ifade etmiş, EİT Yatırım Ajansı kurma ve EİT Yatırım Fuarı düzenlemesi fikirlerini sunmuştur. [2]

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ticaret Anlaşmasının (ECOTA) 17 yıldır uygulamaya konamadığını hatırlatmış, bu antlaşmanın yürürlüğe girmesi gerektiğini vurgulamıştır. ECOBANKın kurumsal ve mali kapasitesinin artırılmasını gerekliliğini belirtmiştir. İstanbul-Tahran-İslamabad yük treni seferlerinin yeniden başlaması için yapılan çalışmalarda son aşamaya gelindiğinin ve Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor Girişiminin doğu ile batı arasındaki etkileşimi artıracağının altını çizmiştir.[3]

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Güney Gaz Koridorunun 31 Aralık 2020'de devreye girdiğini ve yedi ülkeyi birbirine bağlayan 3.500 kilometrelik Güney Gaz Koridorunun, dünyanın en büyük enerji altyapı projelerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Azerbaycan'ın ulaşım altyapısını Lapis Lazuli ulaşım koridoruna bağladıklarını ifade eden Aliyev, Zangezur'dan geçecek, Azerbaycan ile Türkiye'yi birbirine bağlayacak yeni bağlantı koridorunun yeni fırsatlar yaratacağını belirtmiştir. Aliyev EİT üye devletlerini Zangezur koridorundan yararlanmaya davet etmiştir.[4]

Kazakistan Devlet Başkanı Kasım Cömert Tokayev de önerilerde bulunmuş, bu noktada malların Trans-Hazar demiryolu ile taşınmasının arttırılması ve Kazakistan-Türkmenistan-İran demiryolunun tam kapasite kullanılması gerekliliğini işaret etmiştir. Diğer rotaların başlatılmasını da tavsiye eden Tokayev, Taşkentii Türkistan'a bağlayacak otoyol projesini örnek göstermiştir.[5]

Özbekistan Devlet Başkanı Şevket Mirziyoyev dijital teknolojilerin ve e-ticaretin yaygınlaştırılmasının EİT üye devletleri arasında ticari ilişkileri kolaylaştıracağını ifade etmiştir. Bunu yanında, bankalar arası ilişkileri geliştirmek ve finansmanı genişletmek için üye devletler arasında fon, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımının sağlanmasının önemini vurgulamış, Uluslararası Bankacılık ve Finans Forumu düzenlemeyi önermiştir.[6]

Toplantıda Afganistan'ın bölgesel ekonomik süreçlere entegrasyonunun yanı sıra, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için Mezar-ı Şerif-Kabil -Peşaver demiryolunun

inşasının önemi vurgulanmıştır.[7] Katılımcılar ayrıca EİT üye ülkeleri arasında turizmin gelişmesi için önerilerde bulunmuşlar, gıda güvenliği, yenilenebilir ve alternatif enerji kaynakları açısından bir "yeşil ekonomi" programının geliştirilip benimsenmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar EİT 2025 Vizyonu doğrultusunda faaliyetler geliştirme konularında fikir birliğine varmışlardır. Zirvede ayrıca, Bakü'de faaliyet gösterecek EİT Araştırma Merkezi'nin kuruluş anlaşması imzalanmıştır. EİTnin gelecek zirvesinin 28 Kasım 2021 tarihinde Türkmenistanda Aşkabat'ta düzenlenmesi kararı alınmıştır.

[1] Statement by Prime Minister Imran Khan 14th ECO Summit (Virtual), 4 March 2021, *MFA Government of Pakistan*, http://mofa.gov.pk/statement-by-prime-minister-imran-khan-14th-eco-summit-virtual-4-march-2021/

[2] Age.

[3] Ekonomik ve ticari ilişkilerimizi, güvenlik ve istikrarımıza yönelik tehditleri bertaraf ederek güçlendirebiliriz, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı*, 4 Mart 2021, https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/125120/-ekonomik-ve-ticari-iliskilerimizi-guvenlik-ve-istikrarimiza-yonelik-tehditleri-bertaraf-ederek-guclendirebiliriz-

[4] İlham Əliyev İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının onlayn Zirvə toplantısında çıxış edib, *Azərbaycan Respublikasının Prezidenti,* 4 Mart 2021, https://president.az/articles/50795

[5] Қазақстан Президенті Экономикалық ынтымақтастық ұйымының 14-саммитіне қатысты, *24.kz*, 4 Mart 2021, https://24.kz/kz/zha-aly-tar/basty-zha-aly-tar/item/459376-aza-stan-prezidenti-ekonomikaly-yntyma-tasty-jymyny-14-sammitine-atysty

[6] Shavkat Mirziyoyev IHT sammitida nutq sozladi, *TRT Ozbakcha*, 5 Mart 2021, https://www.trt.net.tr/uzbek/turk-dunyosi/2021/03/05/1234567890-1595763

[7] Conclusions of the Turkish Chairmanship on the 14th Summit of Heads of State and Government of ECO countries, *Rep. of Turkey Ministry of Foreign Affairs*, 4 March 2021, https://www.mfa.gov.tr/data/Makaleler/eit-eng.pdf

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□□ yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 □□□□□□□□□ katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adayıdır. Mart 2025 sonrasında doktora

çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimukim Uzman olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ İÇİN GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN BİR MODEL: EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 22. Nisan 08. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/BOLGESEL-ISBIRLIGI-ICIN-GELISTIRILMESI-GEREKEN-BIR-MODEL-EKONOMIK-ISBIRLIGI-TESKILATI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır